

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 58.

Tisdagen den 11 augusti.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande augusti.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr Lindhagens *m. fl.* å kammarens bord vilande motion nr 265.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 16--21 och statsutskottets utlåtanden nr 77--84.

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna memorial, nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 158 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till uppförande av byggnader för ett nytt folkskoleseminarium i Norrland, lades till handlingarna.

§ 5.

Härefter föredrogs, men blevo ånyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkanden nr 22 och 23, lagutskottets memorial nr 21, sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1--3, jordbruksutskottets utlåtanden nr 119--124, särskilda utskottets nr 1 utlåtande nr 23 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr Lindhagen, *Interpellation.* som anförde: Inom kort skola ånyo val till andra kammaren äga rum. Denna valstrid kommer att utkämpas under de mest ogynnsamma omständigheter, särskilt genom att, såsom det kan ävens

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 58. 1

Interpellation. tyras, stora delar av valmanskårerna i följd av landstormsmobiliseringarna hållas borta från möjlighet att deltaga i valet. Men det ser ut, som om dessutom militärbefälet på ett eller annat ställe i brist på andra fiender försökte utnyttja mobiliseringen för att med hjälp av den administrativa makten finna förevändningar att hindra den hatade socialismens anhängare i deras valrörelse. Måhända hyser man på månet håll den uppriktiga farhågan att det socialdemokratiska partiets valrörelse skall verka dämpande på hänförelsen för kriget och allianserna samt i varje fall leda bort uppmärksamheten för mycket från militärbudgeten till fattigdomen och de sociala kraven.

Styrelsen för Stockholms läns socialdemokratiska partidistrikt hade till söndagen den 9 augusti anordnat valmötan inom Södertörn, nämligen vid Vendelsö i Österhaninge socken, vid Skogsekeby i Västerhaninge socken samt invid kyrkobyn i Sorunda socken. Affischer över mötena uppsattes i orterna redan den 2 augusti, och de upptogo såsom talare en representant i andra kammaren för valkretsen herr Källman, en för kretsen på vallistan uppsatt riksdagskandidat W. Hellberg ävensom riksdagsman C. Lindhagen. Ett även tillämnat möte i Ösmo socken hade måst avlysas därför att valaffischerna, ehuru inlämnade för postbefordran, icke framkommit. Det må i sammanhang härmed omnämnas, att vissa prenumeranter på Socialdemokraten inom Österhaninge dagarna närmast före mötena, enligt vad i orten uppgavs, icke bekommit sin tidning, ehuru andra tidningar lära gått fram obehindrat.

Av annonserade talarna begåvo sig Källman och Lindhagen — Hellberg hade fått förhinder — till orten. Det uppgavs där från många håll, att de socialdemokratiska affischerna mångenstädes blivit nedrivna; och uppgavs med bestämdhet att länsmannen i orten jämte biträde varit verksam i sådant syfte, såsom och varit fallet under näst föregående val. Likaledes uppgavs att från militärbefälet framställningar gjorts om sådan nedrivning.

Vid ankomsten till Vendelsö anträffades några militärer, som fattat posto mitt över vägen och hindrade tillträde till den ett stycke på andra sidan belägna mötesplatsen. Herr Källman, som kom först, avfordrades passersedel för att få fortsätta på vägen, och då han upplyste om sitt namn och ärende, meddelade bevakningsmännen att de »hade order från majoren von Plomgren att föra herrn Källman och Lindhagen inför honom». Herr Källman vägrade att taga hänsyn till denna order, och efter någon enskild överläggning läto vaktposterna därvid bero.

Emellertid samlade sig en del folk på den sidan om vaktkedjan, därifrån talarna kommo, och på en enskild mark, som med ägarens tillstånd i stället omedelbart uppläts till mötesplats. Herr Källman började där att tala om situationen, och just då han i hovsamma ord yttrade sig om betydelsen av enighet och vikten av att stödja regeringen, tillstadeskom plötsligt länsmannen i orten samt uppläste följande handling:

»Länsman Wahlroth,
Tungelsta.

Interpellation.

(Forts.)

På framställning av vederbörande militärbefäl förbjuder Konungens befallningshavande härigenom vid vite av 100 kronor en var att söndagen den 9 augusti inom förläggningssort för trupper i Österhaninge och Västerhaninge socknar och i närheten av sådan ort hålla föredrag eller möte. Vid enahanda påföljd förbjudes folkförsamling av varje slag. Militärhandräckning lämnas.

Länsstyrelsen.»

Denna resolution var, enligt vad hos länsstyrelsen inhämtats, meddelad samma dag på morgonen och hade telegrafiskt delgivits länsmannen. Det må omnämnas att två dagar förut, eller den 7 augusti, och således även efter mötenas affischering hade länsstyrelsen, likaledes i anledning av framställning från vederbörande militärbefäl, beslutat att omedelbart utfärda en kungörelse, varigenom vid vite av 50 kronor en var förbjöds att söndagen den 9 innevarande augusti å allmänna vägarna inom Österhaninge och Västerhaninge socknar hålla föredrag. Vid detta vitesförbud var dock fästade villkor, att kungörelse om detsamma skulle genom länsmannens försorg finnas ovannämnda dag anslagen invid de huvudsakligaste allmänna vägarna inom socknarna. En sådan kungörelse hade, enligt var i länsstyrelsen medgivits, icke medhunnits för att bringa landshövding Sahlins två dagar senare meddelade söndagsbeslut till allmän kännedom.

Mötet i Vendelsö kunde emellertid efter förbudets meddelande ej fortsättas. Talarna begåvo sig därför till Skogsekeby för att underrätta mötesdeltagarna om det hinder, som mötte att även där hålla möte. Det senast meddelade förbudet tolkades nämligen av talarna såsom omfattande, i likhet med det första, hela socknarna. Under vägen dit susade först länsmannens biträde på motorecykel och sedan länsmannen själv i sin automobil förbi talarna och mötte dem vid mötesplatsen, varvid bekräftades att mötet även där var förbjudet. Länsmannen, som vid Vendelsö uppläst resolutionen iförd högerpartiets valmärke, befanns vid sammanträffandet i Skogsekeby hava borttagit detsamma. Kort efter ankomsten till Skogsekeby kom i sporrsträck en officer till häst i spetsen för ett antal hästgardister. Två funnos där förut. Officeren vände sig omedelbart till herr Lindhagen och framförde till honom majorens order att något föredrag och någon folkförsamling ej fick äga rum. Den ankomna ryttartruppen tog sedan posto i närheten av talarna samt bevakade situationen, till dess dessa fortsatt till Sorunda, där det utlysta mötet sedan i vederbörlig ordning kunde äga rum.

Det bör anmärkas, att talarna under hela färden ej förmärkt andra trupper än det fåtaliga manskap, som framförts på sätt förut sagts för att uppvakta vid mötesplatserna. Det påstås emellertid nu av länsstyrelsen, att några trupper skulle befunnit sig just i trakten av mötesorterna, men om detta skett av omtanke för

Interpellation. mötena eller av en tillfällighet är icke bekant. Huru som helst, berättigar icke det uppgivna förhållandet till de vidtagna åtgärderna. På aftonen ägde offentlig dans med åtföljande folksamling rum i Vendelsö enligt vad därifrån meddelats, men det är ju möjligt att trupperna då redan dragits från trakten. I det från förbudet fritagna Sorunda lära ock truppförläggningar förekommit. Ett högerpolitiskt möte hölls i Sorunda omedelbart efter det socialdemokratiska.

På grund av vad sålunda förekommit tillåter jag mig anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsministern framställa följande spörsmål:

1) Kan det emotses, att regeringen låter närmare undersöka och beivra de övergrepp mot gällande författningar, som genom vad sålunda förelupit må anses hava i detta fall ägt rum?

2) Kan det förväntas, att regeringen söker kraftigt tillhålla vederbörande militärbefäl och administrativa myndigheter att icke utnyttja landstormsmobiliseringarna till att angripa de egna medborgarnas frihet och rättigheter samt särskilt i dessa mobiliseringar söka förevändningar för att hindra för militärbefälet och administrationen misshagliga politiska åskådningar att i den stundande valrörelsen göra sig gällande?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Herr *Bäckström* avlämnade en motion, nr 266, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillfälligt förbud i viss omfattning mot tillverkning av rusdrycker.

Nämnda motion bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen, dels ock i särskild proposition nr 145 gjorda framställningar; samt

från lagutskottet:

nr 139, i anledning af justitieombudsmannens framställning till riksdagen om åtgärder för större skyndsamhet i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för brott;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa åtgärder mot utbredning av lungsot; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till bestridande av kostnader, som i § 63 regeringsformen avses;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 3, 5, 6, 15 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 25, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva, och

nr 26, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 23 och 29 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker ävensom till ändrad lydelse av anm. 1 under rubriken 160 och anm. under rubriken 161 i gällande tulltaxa ävensom en i ämnet väckt motion;

lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strafflag för krigsmakten, lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes, lag om införande av den nya strafflagen för krigsmakten och den nya lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes samt vad i avseende därå iakttagas skall, lag om ändrad lydelse av 26 § i 8 kap. strafflagen, lag om ändrad lydelse av 9 och 13 §§ i 10 kap. strafflagen, lag om ändrad lydelse av 4 och 6 §§ i lagen angående villkorlig straffdom den 22 juni 1906 samt lag om ändring i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad den 14 september 1906, dels ock i anledning därav väckta motioner; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i fråga om användande av andra än metriska mått vid virkeshandel och trävarurörelse; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om beredande genom statens försorg av studielån åt mindre bemedlade studenter.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr talmannen gav herefter ordet till vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 58. 2

behagade besluta, att på föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden måtte först uppföras särskilda utskottets nr 1 utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, samt att övriga ärenden måtte uppföras i den ordning de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Nilsson</i> i Antnäs	under 7 dagar fr. o. m. den 12 aug.,
» <i>Henriksson</i>	» 4 » » » 12 »
» <i>Hellberg</i>	» den 12 aug.,
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 5 dagar fr. o. m. den 13 aug. och
» <i>Hagberg</i>	» 2 » » » 13 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,57 e. m.

In fidem
Per Cronvall.